"ಮತ್ತರ್"ನ ಆಧುನಿಕ ಭೂಪ್ರಮಾಣ ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ?

—ಶಿ. ರಾಜೇಂದ್ರಪ್ಪ

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ದಾನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿವರ್ತನ,[1] ಮತ್ತರ್,[2] ಕಂಮ್ಮ,[3] ಪಟ್ಟಿಕಾ,[4] ಖಂಡುಗ,[5] ಸೊಲಗೆ,[6] ಕೊಳಗ,[7] ಬಳ್ಳ,[8] ತುಂಬು,[9] ಪುಟ್ಟಿ,[10] ಗುಳ,[11] ಕೂರಿಗೆ,[12] ಗುಂಟೆ[13] ಮುಂತಾದ ಪದಗಳು ವಿಸ್ತೃತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. 'ನಿವರ್ತನ'[14] ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಇದಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಮತ್ತರು',[15] ತಮಿಳು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಿಕಾ[16] ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆಯೆಂದು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ನಿವರ್ತನ, ಮತ್ತರ್, ಪಟ್ಟಿಕಾ, ಕಂಬ, ಗುಳ, ಗುಂಟೆ, ನೀಳ ಅಳತೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳ ಮಾಪನದಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಳತೆಗೋಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಅಂಶ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಖಂಡುಗ, ಸೊಲಗೆ, ಕೊಳಗ, ಬಳ್ಳ, ತುಂಬು, ಪುಟ್ಟಿ, ಕೂರಿಗೆ ಬೀಜವರಿ ಆಧಾರಿತ ಮಾಪನ ಘಟಕಗಳಾಗಿವೆ

---

1 ಇಂ.ಆ. VI ಪು. ೨೪ ; ಅದೇ VII ಪು. ೩೫-೩೭

2 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ ೧, ಶಾ.ಸಂ. ೪೬ ಪು. ೨೬-೨೭

3 ಅದೇ, ಶಾ.ಸಂ. ೧೦೭, ಪು. ೮೨

4 ಟಿ.ವಿ. ಮಹಾಲಿಂಗಂ (೧೯೮೮) : ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್ಷನ್ಸ್ ಆಫ್ ದಿ ಪಲ್ಲವಾಸ್ ಪು. ೬೪

5 ಎಂ.ಎ.ಆರ್. ೧೯೧೪, ಪು. ೨೭ ; ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್ (೧೯೮೮) : ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್ಷನ್ಸ್ ಆಫ್ ದಿ ವೆಸ್ಟರ್ನ್ ಗಂಗಾಸ್, ಪು. ೯

6 ಎ.ಕ. III ನಾಗಮಂಗಲ ೨೬ ; ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್ : ಅದೇ, ಪು. ೧೨೯

7 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XVIII ಶಾ.ಸಂ. ೨೭೪, ಪು. ೩೫೭

8 ಎ.ಕ. I ೬೪ (೭೪) ಪು. ೪೩

9 ಎ.ಕ. X ಕೋಲಾರ ೨೨೯ ; ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, ಪು. ೨೨೫ (ಅದೇ)

10 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. V ಪು.೨೧೩ ; ಸಂ.ಇಂ.ಇ. VI ಸಂ. ೫೦೪

11 ಎ,ಕ. X ಭಾಗ-೧ ಪು. ೬೫ ; ಅದೇ ಭಾಗ-೨ ಪು. ೫೭ ; ಎ.ಇಂ. V ಪು. ೪೪೭

12 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XX ಪು. ೩೦೪

13 ಬಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲ (೧೯೮೫) ; ವಿಜಯನಗರ ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್ಷನ್ಸ್ ಸಂಪುಟ ೧ ಪು. ೫೯

14 ಉಲ್ಲೇಖ ಇರುವ ತಾಮ್ರಶಾಸನ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ; ಯು.ಎನ್. ಘೋಷಾಲ್ : ದಿ ಅಗ್ರೇರಿಯನ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಇನ್ ಏನ್‌ಶಂಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪು. ೩೦

15 ಕ್ರಿ.ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೬ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಹೇರಳವಾಗಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ; ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ

16 ಟಿ.ವಿ. ಮಹಾಲಿಂಗಂ (೧೯೫೫) : ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಪಾಲಿಟಿ ಪು. ೧೫೦ ; ಘೋಷಾಲ್ ; ಅದೇ, ಪು. ೩೦

ಯಾದರೂ, ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[17] ಖಂಡುಗದೊಂದಿಗೆ ಅಳತೆಗೋಲನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಗಂಗರ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ "ಖಂಡುಗವಾಪ"[18] ಪದದ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟರುವ "ನಿವರ್ತನ"ದ ಕನ್ನಡ ಅಪಭ್ರಂಶ 'ಮತ್ತರ್' ಎಂದು ಬಹುಪಾಲು ವಿದ್ವಾಂಸರು[19] ಒಪ್ಪಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನದ ಬಾದಾಮಿ ಚಲುಕ್ಯರ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಾರೆ.[20] ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದವಾದ 'ನಿವರ್ತನ' 'ಮತ್ತರ್' ರೂಪ ಹೇಗೆ ಹೊಂದಿತೆಂದು ಯಾರೂ ವಿವರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಈ ಮಾಪನಾ ಘಟಕಗಳಿಗೆ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲೂ ಯತ್ನಿಸಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿಲ್ಲ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಷ್ಟು ಫಲಕಾರಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಆಧಾರಗಳ ಅಲಭ್ಯತೆ ಎಂಬ ಅಂಶ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನಕರ ಎನಿಸಿದರೂ, ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿದಾಗ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಆಕರಗಳ ಸಮೃದ್ಧ ಆಗರವಾಗಿರುವ ಈ ನಾಡಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಇತಿಹಾಸ ಇನ್ನೂ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿರುವುದು ದುರದೃಷ್ಟಕರ.

ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ 'ನಿವರ್ತನ', ಅಪರೂಪಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲೂ[21] ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು[22] ಗಮನಿಸಿದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ನಿವರ್ತನ' ಕನ್ನಡದ 'ಮತ್ತರ್' ರೂಪದ ನಡುವಣ ಕೊಂಡಿ ಪ್ರಾಯಶಃ ಕದಂಬ ಮಧುವರ್ಮನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶಾಸನ ಒಂದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[23] ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂಬಂತೆ 'ವರ್ತನಿನ್', 'ಏಕವರ್ತನಿ' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಗಳಿವೆ. ಇದೇ ಮುಂದೆ 'ಮರ್ತರ್', 'ಮತ್ತರ್' ಎಂದು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ರೂಪಾಂತರವಾಗಿರಬಹುದೇ ? ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಬಿಟ್ಟದ್ದು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೮ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಆಡೂರಿನ (ಏಕ ಶಿಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೆತ್ತಿರುವ ಸುಮಾರು ಒಂದೇ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು) ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[24] ನಿವರ್ತನ ಪ್ರಯೋಗವಿದ್ದು, ಕನ್ನಡ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[25] 'ಮತ್ತರ್'ನ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಶಾಸನಗಳಿಂದ 'ನಿವರ್ತನ'ಕ್ಕೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ 'ಮತ್ತರ್' ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಾಪನಾ ಪದಗಳ ಬಳಕೆ ವಿಸ್ತೃತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಕಾಲಾಂತರದಿಂದಾಗಿ ಅವುಗಳ ಅಂದಿನ ಭೂಪ್ರಮಾಣದ ಗಾತ್ರ ಅಥವಾ ಅವುಗಳ ಇಂದಿನ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳ

---

17 ಎ.ಕ. I ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ನಂ. ೧ ಪು. ೧-೨ ; ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್ ; ಅದೇ, ಪು. ೬೫

18 ಎಂ.ಎ.ಆರ್. ೧೯೧೦ ಪು. ೧೦ ; ಕೆ.ವಿ. ರಮೇಶ್, ಅದೇ ಪು. ೩೯

19 ದೀಪಕ್‌ರಂಜನ್‌ದಾಸ್ (೧೯೬೯) : ಎಕನಾಮಿಕ್ ಹಿಸ್ಟರಿ ಆಫ್ ದಖ್ಖನ್, ಪು. ೫೦-೫೧ ; ಡಿ.ಸಿ. ಸರ್ಕಾರ್ (೧೯೬೬) ಇಂಡಿಯನ್ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಕ್ ಗ್ಲಾಸರಿ ಪು. ೨೦೦ ; ಎಂ.ವಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ (೧೯೮೦) ಸೋಷಿಯಲ್ ಆಂಡ್ ಎಕನಾಮಿಕ್ ಕಂಡಿಷನ್ಸ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ (೪೦೦-೧೦೦೦ ಕ್ರಿ.ಶ.) ಪು ೩೦೭; ಕೆ. ವಿಶ್ವನಾಥ (೧೯೮೬) ; ಅಗ್ರೇರಿಯನ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಅಂಡರ್ ವಿಜಯನಗರ (ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪ್ರೌಢ ಪ್ರಬಂಧ) ಪು. ೬೦

20 ಕೆ.ಐ I. ಶಾ. ಸಂಖ್ಯೆ ೩, ಪು ೪-೭

21 ಕೆ.ಐ. V ಶಾ. ಸಂಖ್ಯೆ ೧೧ ಪು. ೩೮ ; ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XX ಶಾ. ಸಂ. ೫೫, ಪು. ೬೮

22 ಎಂ.ವಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ (೧೯೮೦) ಅದೇ, ಪು. ೩೦೭

23 ಬಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್ (೧೯೮೫) ; ಕಾರ್ಪಸ್ ಆಫ್ ಕದಂಬ ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್ಷನ್ಸ್, ಸಂ-೧, ಪು. ೧೭೩

24 ಕೆ.ಐ. I. ನಂ. ೩ ಪು. ೪-೫

25 ಅದೇ, ನಂ. ೪ ಪು. ೬-೭

ಬಗ್ಗೆ ನಾವು ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾದ ಉತ್ತರ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳ ಲಾಗಿದೆ. ಈ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ನಡೆಸಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು[26] ಅವುಗಳಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳು ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿವೆ. ಮೇಲಾಗಿ ಅವರಾರೂ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಸಾಕ್ಷ್ಯಾಧಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ಸಮರ್ಥಿಸಲು ಯತ್ನಿಸದಿರುವುದು ಸೋಜಿಗವೆನಿಸುತ್ತದೆ. 'ನಿವರ್ತನ' ಭೂಮಾಪನಕ್ಕೆ ಆಧುನಿಕ ಭೂಪ್ರಮಾಣ ನೀಡುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು,[27] ಆ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ತಾವು ಬರಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ನೀಡಿಲ್ಲ. 'ನಿವರ್ತನ'ವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ಶಾಸನಗಳು, 'ರಾಜಮಾನ'[28]ದ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅಳತೆಗೋಲಿನ ನಿಖರ ದಾಖಲೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದು ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣವಿರಬಹುದು. ಆದರೂ ಕೆಲವರು ಈ ಒಗಟನ್ನು ಒಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಕೌಟಿಲ್ಯನ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.[29] 'ನಿವರ್ತನ'ದ ಆಧುನಿಕ ಭೂಪ್ರಮಾಣ ನಿರ್ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಅಂದಿನ 'ನಿವರ್ತನ', ಇಂದಿನ ಅರ್ಧ,[30] ಒಂದು,[31] ಒಂದೂವರೆ,[32] ನಾಲ್ಕು,[33] ನಾಲ್ಕು-ಐದು,[34] ಐದು,[35] ಒಂಬತ್ತು,[36] ಎಕರೆಗಳಿಗೆ ಸಮ ಎಂದು ಕೆಲವರು, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಮುಕ್ಕಾಲು,[37] ಎರಡೂವರೆ,[38] ಹೆಕ್ಟೇರ್‌ಗಳಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು 'ಮತ್ತರ್' ಬಗ್ಗೆ ಬರೆದಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಂಶ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಖಚಿತವಾಗುತ್ತದೆ.[39] ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿ.ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೩ನೇ ಶತಮಾನದ

---

26 ಡಿ.ಸಿ. ಸರ್ಕಾರ್ : ಇಂಡಿಯನ್ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿ ; ಎ.ಎಸ್. ಅಲ್ತೆಕರ್: ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟಸ್ ಅಂಡ್ ದೆರ್ ಟೈಮ್ಸ್ ; ಆರ್.ಎಸ್. ಶರ್ಮ : ಲೈಟ್ ಆನ್ ಆರ್ಲಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಸೊಸೈಟಿ ಅಂಡ್ ಎಕಾನಮಿ ; ಇಂಡಿಯನ್ ಫ್ಯೂಡಲಿಸಂ; ಜಿ.ಆರ್. ಕುಪ್ಪುಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ (೧೯೪೪) ಕಳಚೂರಿಸ್ ಅಂಡ್ ದೇರ್ ಟೈಮ್ಸ್ ; ಎಕನಾಮಿಕ್ ಕಂಡಿಷನ್ಸ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ (೯೭೩-೧೩೩೬ ಕ್ರಿ.ಶ.) ; ಯು.ಎನ್. ಘೋಷಾಲ್ : ಅದೇ, ; ಕೆ.ಆರ್. ಬಸವರಾಜ, ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೆಷನ್ ಅಂಡರ್ ದಿ ಚಾಲುಕ್ಯಸ್ ಆಫ್ ಕಲ್ಯಾಣ ; ಹಾಗೂ ಇತರರು

27 ಅದೇ,

28 ಬಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್ : ಕಾರ್ಪಸ್ ಆಫ್ ಕದಂಬ ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್ಷನ್ಸ್, ಪು. ೧೭೩ ; ಇ.ಆ. VI ಪು. ೨೪ ; ಇ.ಆ. VII ಪು. ೩೫-೩೭ ; ಎ.ಇಂ. XXVII ಪು. ೫೯ ; ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ I ೪೮ ಪು. ೨೮ ಹಾಗೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಶಾಸನಗಳು

29 ಪ್ರಾಣ್‌ನಾಥ (೧೯೩೦) ; ಎ ಸ್ಟಡಿ ಇನ್ ದ ಎಕನಾಮಿಕ್ ಕಂಡಿಷನ್ಸ್ ಆಫ್ ಏನ್‌ಶಂಟ್ ಇಂಡಿಯಾ. ಪು.೭೩

30 ಜಿ ಆರ್. ಕುಪ್ಪುಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ (೧೯೭೦) : ಎಕನಾಮಿಕ್ ಕಂಡಿಷನ್ಸ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ, ಪು. ೧೪೭

31 ಆರ್.ಎಸ್. ಶರ್ಮ (೧೯೬೬) : ಲೈಟ್ ಆನ್ ಆರ್ಲಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಸೊಸೈಟಿ ಅಂಡ್ ಎಕಾನಮಿ ಪು. ೮೩

32 ಪ್ರಾಣ್‌ನಾಥ (೧೯೩೦) ; ಅದೇ, ಪು. ೭೩ ; ಆರ್.ಎಸ್. ಶರ್ಮ (೧೯೬೬) : ಅದೇ ಪು. ೭೩

33 ಎಸ್. ರಾಜೇಂದ್ರಪ್ಪ (೧೯೮೩) : ಆಗ್ರೇರಿಯನ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಅಂಡರ್ ದ ಚಾಲುಕ್ಯಾಸ್ ಆಫ್ ಬಾದಾಮಿ (ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪ್ರಬಂಧ ಮೈಸೂರು ವಿ.ವಿ., ಗ್ರಂಥಾಲಯ ಪು. ೭೪-೭೬)

34 ಆರ್.ಆರ್. ದಿವಾಕರ್ (೧೯೭೮) : ಕರ್ನಾಟಕ ತ್ರೂ ದ ಏಜಸ್, ಪು. ೨೨೯ ; ಎ.ಎಸ್. ಅಲ್ತೇಕರ್ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟಾಸ್ ಅಂಡ್ ದೇರ್ ಟೈಮ್ಸ್ ಪು. ೨೨೦

35 ಜ್ಯೋತ್ಸ್ನಾಕಾಮತ್ (೧೯೭೮) : ಸೋಷಿಯಲ್ ಅಂಡ್ ಎಕನಾಮಿಕ್ ಕಂಡಿಷನ್ಸ್ ಅಂಡರ್ ದಿ ಚಾಲುಕ್ಯಾಸ್ ಆಫ್ ಬಾದಾಮಿ, ಪು. ೧೮೨, ಎಂ.ಎಸ್. ನಾಗರಾಜರಾವ್ (ಸಂ) (೧೯೭೮) : ಚಾಲುಕ್ಯಾಸ್ ಆಡ್ ಬಾದಾಮಿ

36 ಜಿ.ಆರ್. ಕುಪ್ಪುಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ : ಅದೇ, ಪು. ೧೪೭

37 ಎಚ್.ಪಿ. ರೇ (೧೯೮೬) : ಮಾನಾಸ್ಟರೀಸ್ ಅಂಡ್ ಗಿಲ್ಡ್ ನೋಡಿ ಪು. ೧೦೦, ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ ೨

38 ಎಸ್. ರಾಜೇಂದ್ರಪ್ಪ (೧೯೮೪) : ಬಾದಾಮಿ ಚಲುಕ್ಯರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಪು. ೩೯-೫೦, ಮಾನವಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ, ಸಂಪುಟ ೧೪ ಸಂಚಿಕೆ ೪ ಮೈಸೂರು

39 ಅಲ್ತೇಕರ್, ಜಿ.ಆರ್. ಕುಪ್ಪುಸ್ವಾಮಿ, ಎಂ.ವಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ಹಾಗೂ ಇತರರು

ವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ, ತೆಲುಗು ಭಾಷೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇರಳವಾಗಿ, (ಕರ್ನಾಟಕ, ಆಂಧ್ರ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ದಕ್ಷಿಣ ತುದಿ) ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿರಳವಾಗಿ ಬಳಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ 'ಮತ್ತರ್'[40] ಭೂಮಾಪನಾ ಘಟಕಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಆಧುನಿಕ ಭೂಪ್ರಮಾಣ ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಎಂದು ವಿವೇಚಿಸೋಣ.

ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕಾಂಧ್ರ ನಾಡಿನ ದೇಶಿಯ ಭಾಷೆಯ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ 'ಮತ್ತರ್' ಪದ ಪ್ರಯೋಗ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ಪದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮರುತ್ತು,[41] ಮತ್ತಲ್,[42] ವೆಳೆಮತ್ತರು,[43] ಮರುಂತು,[44] ಮರುಂತುಲ್ರ್,[45] ಮತ್ತರ,[46] ಮತ್ತರು,[47] ಮರುತುರು,[48] ಮಟ್ಲು,[49] ಮರ್ತುರು,[50] ಮರ್ತುಂಡಲ,[51] ಮತ್ತ,[52] ಮ,[53] ಮುಂತಾದ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕ್ರಿ.ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ[54] ಬಾರಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಕ್ರಮೇಣ ನೆರೆಯ ಕರ್ನಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ್ಯಕ್ಕೂ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗಕ್ಕೂ ವಿಸ್ತರಿಸಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ 'ಮತ್ತರ'ನ ಪ್ರಾಚೀನ ಉಲ್ಲೇಖ[55] ಇಮ್ಮಡಿ ಪುಲಿಕೇಶಿಯ ಹಿರೇಬಿದರಿ ಶಿಲಾಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರಕುತ್ತದೆ. 'ಮತ್ತರ್' ಪದ ಪ್ರಯೋಗ ಬಾದಾಮಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ಬಂದ ಅಂಶ ಸುಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದ್ದರೂ, ಗಂಗರ[56] ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಳಕೆ ವಿರಳವಾಗಿದ್ದು, ಹೊಯ್ಸಳರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದು ದಕ್ಷಿಣ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾಪನವನ್ನು ಎಲ್ಲಾ ಮಾದರಿಯ ಭೂಮಾಪನದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬ ಅಂಶ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ.[57]

---

40 ಕ್ರಿ.ಶ. ೫-೧೬ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಾಸನಗಳ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇದು ನನ್ನ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ದೊರಕುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ತಳ್ಳಿಹಾಕುವಂತಿಲ್ಲ. ಹುಲಗೂರು ತಾಮ್ರಶಾಸನ ನಿವರ್ತನ, ಕಮ್ಮ ಎರಡನ್ನೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತದೆ. (ಕೆ.ಐ. IV ೫೪ ಪು. ೧೦೫-೨೦)

41 ಎ.ಆರ್.ಐ.ಇ. ೧೯೫೯-೬೦ ನಂ. ೧೦ ಪು. ೨೧; ಡಿ.ಸಿ. ಸರ್ಕಾರ್ : ಇಂಡಿಯನ್ ಎಪಿಗ್ರಾಫಿಕ್ ಗ್ಲಾಸರಿ ಪು. ೩೨೦

42 ಎ.ಇಂ. XXX ಪು. ೭೧ ; ಎ.ಇಂ. XXXVII ಪು. ೩೮೩

43 ಜೆ.ಇ.ಎಸ್.ಐ. XIV ಪು. ೭೮ ; ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XVIII ೩೧೧ ಪು. ೪೧೭-೧೮

44 ಅದೇ, VII ಪು. ೭೯

45 ಐ.ಎ.ಪಿ.ಸಿ.ಡಿ. I ಪು. ೧೮

46 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XVIII ೩೮೧ ಪು. ೪೬೨ ಹಾಗೂ ಇನ್ನಿತರ ಶಾಸನಗಳು

47 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ-I ೧೫೯ ಪು. ೧೪೬

48 ವಿಶ್ವನಾಥ ಕೆ. ಅದೇ, ಪು. ೬೧ ; ಐ.ಎ.ಪಿ.ಸಿ.ಡಿ. I ಪು. ೨೪

49 ಎಂ.ಬಿ. ಬೋಯಿ (೧೯೭೬) : ಪ್ರಾಚೀನ ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳ ಭಾಷಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಅಧ್ಯಯನ ಪು. ೧೪೪-೧೪೫

50 ಅದೇ

51 ಪದ್ಮನಾಭಶಾಸ್ತ್ರಿ ಸಿ.ಎ. (೧೯೮೩) : ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಷನ್ ಇನ್ ಆಂಧ್ರ.೧೩ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಪು. ೫೪೫

52 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ I ಪು. ೮೫ ; ಅದೇ XVIII ೧೬೧ ಪು.೨೨೦ ; ಅದೇ XV ೧೯೯ ಪು. ೨೪೭

53 ಅದೇ IX ಭಾಗ I ೧೫೫ ಪು. ೧೩೮ ; ೧೦೨ ಪು. ೭೫

54 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ I ೪೬ ಪು. ೨೬-೨೭

55 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XX ನಂ. ೨ ಪು. ೧-೨

56 ಎ.ಕ. VI ೧೩೩ ಪು. ೫೩

57 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XVIII ೨೮೦ ಪು. ೩೬೪ ; ಅದೇ IX ಭಾಗ I ೨೯೭ ಪು. ೩೨೪ ; ಕೆ.ಐ. IV ೪೦ ಪು. ೫೮-೫೯ ; ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IV ಭಾಗ I ೪೭ ಪು. ೨೭ ಇತ್ಯಾದಿ

ಕ್ರಿ.ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೫ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಭೂಮಾಪನ ಘಟಕವಾಗಿ ಗೋದಾವರಿಯಿಂದ ಕಾವೇರಿವರೆಗೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ 'ಮತ್ತರ್'ಗೆ ಆಧುನಿಕ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವನ್ನು ೨/೩ ರಿಂದ ೯ ಎಕರೆ ವರೆಗೆ[58] ನೀಡಲೂ ಮುಂದಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈವರೆಗೆ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧಿಸಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರು 'ಮತ್ತರ್' 'ನಿವರ್ತನ'ದ ಕನ್ನಡ ಸಮಾನಾರ್ಥಕವಾದ ಕಾರಣ 'ಮತ್ತರ್'ನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಗದೆ 'ನಿವರ್ತನ'ಕ್ಕೆ ನೀಡಿರುವ ಆಧುನಿಕ ಭೂಪ್ರಮಾಣವನ್ನೇ 'ಮತ್ತರ್'ಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.[59] ಇದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಸಂಶೋಧಕರು 'ಮತ್ತರ್'ನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸಿದ್ದರೆ ಮಹತ್ವದ ಮಾಹಿತಿ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. ೭ನೇ ಶತಮಾನದಿಂದ ೧೫ ನೇ ಶತಮಾನದ ವರೆಗಿನ ಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮೀಕ್ಷಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಈ ವಿಸ್ತೃತ ಸಮೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೆರಳೆಣಿಸುವಷ್ಟು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ[60] ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂ ಪ್ರಮಾಣದ ಖಚಿತ ಅಳತೆ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸುಳಿವಿರುವುದು ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು, ಮತ್ತಷ್ಟು ಆಳವಾದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ಆರ್ಥಿಕ ಇತಿಹಾಸದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಬಹು ಪಾಲು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪರಿಶೀಲಿಸಿರುವ,[61] ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸಂಶೋಧಕರು ತಮ್ಮ ಪ್ರೌಢ ಪ್ರಬಂಧದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಶಾಸನವೊಂದು[62] 'ಮತ್ತರ್'ನ ಆಧುನಿಕ ಭೂ ಪ್ರಮಾಣ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಲು ನೆರವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಅಂಶ ವಿಸ್ಮಯವೆನಿಸಿದರೂ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆರನೆಯ ವಿಕ್ರಮಾದಿತ್ಯನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ರ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಿಲಾಶಾಸನವೊಂದು[63] 'ಮತ್ತರ್'ನ ಒಗಟನ್ನು ಭೇದಿಸಲು ಪೂರಕವಾದ ಮಹತ್ವದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ಶಾಸನ ಅರ್ಧ ಶತಮಾನಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದು ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಸಂಶೋಧಕರು[64] ವಿವಿಧ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಇಂತಹ ಮಹತ್ವದ ಸಂಗತಿ ಬಾರದಿರುವುದು ವಿಸ್ಮಯವೇ ಸರಿ ! ಪುಲಿಗೆರೆಯ ರಾಮೇಶ್ವರ

---

58 ಜಿ. ಆರ್. ಕುಪ್ಪುಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್, ಎ. ಎಸ್. ಅಲ್ತೇಕರ್ ; ಎಂ. ವಿ. ಕೃಷ್ಣಪ್ಪ ; ಡಿ.ಸಿ. ಸರ್ಕಾರ್, ವಿಶ್ವನಾಥ ಕೆ., ಇತರರು

59 ಅದೇ., ೨/೩ ಎಕರೆಯಿಂದ ೯ ಎಕರೆ ವರೆಗೆ ಆಧುನಿಕ ಭೂ ಪ್ರಮಾಣ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

60 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ I ೧೦೭ ಪು. ೮೨ ; ಅದೇ. ೧೦೮ ಪು. ೮೩ ; ಸೌ.ಇಂ. ಇ. XX ೮೩ ಪು. ೧೦೪
ಸೌ.ಇಂ. ಇ. IX ಭಾಗ I ೧೧೮ ಪು. ೯೮ ; ಅದೇ. ೨೫೨, ಪು. ೨೬೫ ; ಅದೇ. ೧೯೭ ಪು. ೧೯೪ ;
ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ I ೧೯೯ ಪು. ೧೯೭ ; ಸೌ.ಇಂಇ. XVII ನಂ. ೪೪. ಪು ೮೯ ;
ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ II ೪೦೭, ಪು. ೪೧೪ ; ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ I, ೨೪೯, ಪು. ೨೩೮.

61 ಕೃಷ್ಣಮುರಾರಿ (೧೯೭೭) ; ದಿ ಚಾಲುಕ್ಯಸ್ ಆಫ್ ಕಲ್ಯಾಣ.
ಜಿ.ಆರ್. ಕುಪ್ಪು ಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ (೧೯೭೦): ಎಕನಾಮಿಕ ಕಂಡಿಷನ್ಸ್ ಆಫ್ ಕರ್ನಾಟಕ (೯೭೩-೧೩೩೬ ಕ್ರಿ.ಶ.)
ಕೆ.ಆರ್. ಬಸವರಾಜ : ದಿ ಅಡ್ಮಿನಿಸ್ಟ್ರೇಟಿವ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಅಂಡರ್ ದಿ ಚಾಲುಕ್ಯಾಸ್ ಆಫ್ ಕಲ್ಯಾಣ ;
ಓಂ ಪ್ರಕಾಶ (೧೯೮೮) : ಅರ್ಲಿ ಇಂಡಿಯನ್ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಗ್ರಾಂಟ್ಸ್ ಅಂಡ್ ಸ್ಟೇಟ್ ಎಕನಾಮಿ, ಅಲಹಾಬಾದ್.

62 ಎಸ್. ಜಿ. ಘಟಪಣದಿ (೧೯೭೭) : ಟ್ಯಾಕ್ಸೇಷನ್ ಇನ್ ಏನ್‌ಶಂಟ್ ಅಂಡ್ ಮಿಡೀವಲ್ ಕರ್ನಾಟಕ (ಅಪ್ರಕಟಿತ)
ಮಂಗಳ : ಪುಲಿಗೆರೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಧ್ಯಯನ (ಅಪ್ರಕಟಿತ, ಕ.ವಿ.ವಿ. ಗ್ರಂಥಾಲಯ)

63 ಸೌ.ಇ.ಇ. XX ೮೩ ಪು. ೧೦೪-೧೦೬

64 ಶೆಟ್ಟರ್.ಎಸ್.ಎಸ್. (೧೯೭೨) : ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ದೇವಾಲಯಗಳು, ಪು. ೯೪-೧
ಎಂ.ಬಿ. ಬೋಯಿ : ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಶಾಸನಗಳು ಪು. ೯-೨೨
ಬಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್ : ಪುಲಿಗೆರೆನಾಡು-ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಮೀಕ್ಷೆ ಪು. ೨೩-೩೫
[ಸದಾನಂದ ಕನವಳ್ಳಿ ಹಾಗೂ ಸಿ. ಕೆರಿಮನಿ (ಸಂ). (೧೯೭೨) ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡನಾಡು ಪುಲಿಗೆರೆ]
ಮಹಾದೇವ ಸಿ. (೧೯೮೯) : ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ರಾಮಲಿಂಗ ದೇವಾಲಯ-ಒಂದು ಅಧ್ಯಯನ ಪು. ೫೪-೬೦,
ಇತಿಹಾಸ ದರ್ಶನ (೧೯೮೯) ಸಂಪುಟ ೪.

ದೇವಾಲಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಠದಲ್ಲಿ ಕುಮಾರ ವ್ಯಾಕರಣದ ಅಧ್ಯಾಪನ-ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಶಿಕ್ಷಕರ-ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಉದರ ಪೋಷಣೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ೧೨ ಮತ್ತರ್ ಎರೆ ಮಣ್ಣನ್ನು ಕ್ರಮುಕ್ಕೆ ಕೊಂಡು ಅಗಸ್ತ್ಯ ದೇವ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ದಾನ ನೀಡಿದ ಅಂಶವನ್ನು ನಿವೇದಿಸುವುದೇ ಈ ಶಾಸನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದ್ದು ಅದರ, ಮಹತ್ವ ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದು, ಇದನ್ನು ಈವರೆಗೆ ಯಾರು ಗಮನಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ಅಂಶ ನನ್ನ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಿತು.

ದಾನ ನೀಡಿದ ಭೂಮಿಯ ಗಡಿಯನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುತ್ತ, ದಾನ ನೀಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಬೆರಳ ಗೇಣಿನ ಪ್ರಮಾಣದ ೩೬ ಗೇಣಿನ ಗಡಿಂಬ ನಾರಾಯಣ ದೇವರಲ್ಲಿಯ ಗಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಳೆದುದಾಗಿ ತಿಳಿಸುತ್ತ ೪೮ × ೫೬ ಗಳೆ ವಿಸ್ತೀರ್ಣದ ೧೨ ಮತ್ತರ್ ಎರೆ ಮಣ್ಣನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದುದಾಗಿ ಲಕ್ಮೇಶ್ವರದ ಶಾಸನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ವಿವರಣೆಯಿಂದ ದಾನವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಯಾಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.[65] ಗೇಣನ್ನು ಗಜಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ, ಉದ್ದ × ಅಗಲದೊಂದಿಗೆ ಗುಣಿಸಿದಾಗ ಬರುವ ಒಟ್ಟು ಕ್ಷೇತ್ರಫಲವನ್ನು ೧೨ ರಿಂದ ಭಾಗಿಸಿ, ಬಂದ ಮೊತ್ತವನ್ನು ೪೮೪೦ ಚ. ಗಜದಿಂದ ಭಾಗಿಸಿದಾಗ 'ಮತ್ತರ್'ನ ಆಧುನಿಕ ಭೂಪ್ರಮಾಣ ಲಭಿಸುತ್ತದೆ.

೧೪ ಬೆರಳು = ೧ ಗೇಣು ; ೪ ಗೇಣು = ೧ ಗಜ.

೩೬ ಗೇಣು = ೯ ಗಜ ; ೪,೮೪೦. ಚ. ಗಜ = ೧ ಎಕರೆ.

ಕ್ಷೇತ್ರಫಲ = ಉದ್ದ × ಅಗಲ

ಉದ್ದ = ೪೮ × ೯ = ೪೩೨ ಗಜ

ಅಗಲ = ೫೬ × ೯ = ೫೧೪ ಗಜ

$$\frac{೪೩೨ \times ೫೦೪}{೧೨} = \frac{೧೮೧೧೪}{೪೮೪೦} = ೩.೭೪೮$$

೧ ಮತ್ತರ್ = ೩.೭೫ ಎಕರೆ

ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನಮೂದಿಸಿರುವ ಅಳತೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡಿದಾಗ, ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದಾನ ನೀಡಿರುವ ೧೨ ಮತ್ತರ್ ಇಂದಿನ ೪೫ ಎಕರೆಗೆ ಸಮವೆಂದೂ, ೧ ಮತ್ತರ್ ಮೂರುಮುಕ್ಕಾಲು ಎಕರೆಗೆ ಸಮವೆಂದುಮನವರಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇದೇ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಆಗುತ್ತದೆಯೇ ? ಇದೇ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಇತರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಲು ಬರುತ್ತದೆಯೇ ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಸಂಶೋಧಕರನ್ನು ಕಾಡುವುದು ಸಹಜ. ಭೂಮಾಪನ ಪದ್ಧತಿ ಋಗ್ವೇದ[66] ಕಾಲದಷ್ಟು ಪುರಾತನವಾಗಿದ್ದು, ಭೂಮಾಪನದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳ ವಿವರವಾದ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ[67] ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಶಾತವಾಹನರ ಕಾಲದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಭೂ ಅಳತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದ

---

65 ....ಮಠದಲು ಕೌಮಾರ ವ್ಯಾಕರಣಮಂ ಪೇಳ್ವುಪಾಧ್ಯಾಯರ ಜೀವಿತಕ್ಕಂವಲ್ಲಿ ಕೇಳ್ವ ತಪೋಧನರಶನಾಚ್ಛದನಕ್ಕಂ ಪದಿನಾಲ್ಕುಂ ಬೆರಲ ಗೇಣಲು ಮೂವತ್ತಾಱುಂ [ಬಾ] ಚ್ಚಿರ್ವಿಡಿಯ ಪ್ರಮಾಣಿನ ಗಡಿಂಬ ನಾರಾಯಣ ದೇವರಲ್ಲಿಯ ಘಳೆಯುಲಳೆದು ಕೊಟ್ಟೆರೆಮತ್ತರ್ಪಂನ್ನೆರಡಕ್ಕಂ ಸೀಮೆ ಮೂಡಲ್ಲೊಜ್ಜನೂರ ದಾರಿಯಾ ದೆಸೆಯ ಘಳೆ ೫೬. ತೆಂಕಣ ಸೀಮೆ ಗಾವುಂಡ ವೊಲನಾ ದೆಸೆಯ ಘಳೆ ೪೮. ಪಡುವಣ ಸೀಮೆ ಗಾವುಂಡದೊಳಗಣ ಹಳ್ಳನಾ ದೆಸೆಯ ಘಳೆ ೫೬ ॥ ಬಡಗಣ ಸೀಮೆ ಶ್ರೀ ಸ್ವಯಂಭೂ ಸೋಮೇಶ್ವರ ದೇವರ ಪೊಲನಾ ದೆಸೆಯ ಘಳೆ ೪೮....ಇಂತಿ ಧರ್ಮಮಂ...ಪ್ರತಿಪಾಳಿಸಿದರ್ (ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XX ೮೩ ಪು. ೧೦೪-೧೦೫)

66 ಮಗನ್‌ಲಾಲ್ ಎ. ಬುಚ್ (೧೯೨೪) : ಎಕನಾಮಿಕ್ ಲೈಫ್ ಇನ್ ಏನಶಂಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪು. ೧೪. ಬಂದೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಎನ್.ಸಿ. (೧೯೨೫) ಎಕನಾಮಿಕ್ ಲೈಫ್ ಅಂಡ್ ಪ್ರೊಗಸ್ ಇನ್ ಏನಶಂಟ್ ಇಂಡಿಯಾ ಪು. ೧೦೧.

67 ಎಂ.ವಿ. ಕೃಷ್ಣರಾವ್ (೧೯೫೦) : ಸ್ಟಡೀಸ್ ಇನ್ ಕೌಟಿಲ್ಯ.

ರಜ್ಜುಕ[68] ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದ್ದರೂ, ಅಳತೆ ಗೋಲಿನ ಶಾಸನೋಲ್ಲೇಖ ದೊರಕುವುದು ಕದಂಬ[69]-ಗಂಗರ[70] ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಂತರವೇ. ಆದರಲ್ಲೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಳತೆಗೋಲಿನ ಪ್ರಥಮ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರಕುವುದು ಬಾದಾಮಿ ಚಲುಕ್ಯರ ಕುರುಗೋಡು[71] ಶಾಸನದಿಂದೀಚೆಗೆ. ಶಾಸನೋಕ್ತ ಅಳತೆಗೋಲಿನ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸುಳಿವು ದೊರಕುವುದೂ ಕುರುಗೋಡಿನಲ್ಲಿ.[72] ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಳತೆ ಗೋಲುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದು,[73] ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಒಂದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ[74] ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಮೂರು ಅಳತೆ ಕೋಲನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಈ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲಕ್ಕೂ-ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು ಅಸಮಂಜಸವೆಂದು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಸದ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತೋರಿದರೂ, ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಖಚಿತವಾಗಿ ಏನನ್ನೂ ಹೇಳಲು ಬಾರದಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಯಾಣ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ದಾನ ಪ್ರಮಾಣ ೧೦೦೦ ಮತ್ತರ್‌ಗೂ ಮೀರುತ್ತದೆ.[75] ಮತ್ತೊಂದು ಶಾಸನ ಪುಲಿಗೆರೆ ನಾಡಿನ ೪೮,೦೦೦ 'ಮತ್ತರ್'ನ ತೆರಿಗೆ ಹಕ್ಕನ್ನು ದಾನ ನೀಡಿದ ಅಂಶವನ್ನು ಅರುಹುತ್ತದೆ.[76] ಮೇಲಾಗಿ ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ, ಒಂದೇ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಳತೆಗೋಲು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಅಂಶವೂ ಇತಿಹಾಸಕಾರರನ್ನು ತೊಡಕಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸುತ್ತದೆ. ಕಲ್ಯಾಣಿ ಚಾಲುಕ್ಯರ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳಿಂದ[77] ೧ ಮತ್ತರ್ ೯೦೦ ಕಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಮವೆಂಬ ಅಂಶ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದು, ಕಮ್ಮ (ಕಂಬ) ಮತ್ತರಿನ ಉಪಘಟಕವಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಅಂಶ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ೧ ಮತ್ತರ್ = ಮೂರುಮುಕ್ಕಾಲು ಎಕರೆ = ೧೫೦ ಗುಂಟೆ = ೯೦೦ ಕಮ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಮವೆಂದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ೧ ಕಮ್ಮ .೧೯೯ ಎಕರೆಗೆ (೫.೫' X ೩೩) ಸಮವಾಗುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಅಂಶಗಳು ಸ್ಫುಟಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

೧. ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಿಲಾಶಾಸನದ[78] ಪ್ರಕಾರ ೧ ಮತ್ತರ್ ಇಂದಿನ ಮೂರುಮುಕ್ಕಾಲು ಎಕರೆಗೆ ಸಮ.

---

68 ಟಿ.ವಿ. ಮಹಾಲಿಂಗಂ : ಸೌತ್ ಇಂಡಿಯನ್ ಪಾಲಿಟಿ ಪು. ೧೫೧

69 ಬಿ.ಆರ್. ಗೋಪಾಲ್ : ಕಾರ್ಪಸ್ ಕದಂಬ ಇನ್‌ಸ್ಕ್ರಿಪ್‌ಷನ್ಸ್ ಪು. ೬೭

70 ಎ.ಕ. I.೧. ಪು. ೧೨

71 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX ಭಾಗ I. ೫೩ ಪುಟ. ೩೦

72 ಎಸ್. ರಾಜೇಂದ್ರಪ್ಪ (೧೯೮೩) : ಅಗ್ರೇರಿಯನ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ ಅಂಡರ್ ದ ಚಲುಕ್ಯಸ್ ಆಫ್ ಬಾದಾಮಿ (ಅಪ್ರಕಟಿತ ಪ್ರಬಂಧ) ಮೈ.ವಿ.ವಿ. ಗ್ರಂಥಾಲಯ, ಪು. ೭೭

73 ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣದ, ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಹೆಸರನ್ನುಳ್ಳ ಅಳತೆಗೋಲುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದವೆಂಬ ಅಂಶ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ೧೨ ಗೇಣಿನಿಂದ ೮೦ ಗೇಣು ಉದ್ದದವರೆಗಿನ ಅಳತೆಗೋಲುಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಂಶ ನಮ್ಮ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ. ವಿವಿಧ ಅಳತೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಸುಮಾರು ೧೦೦ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಅಳತೆ ಕೋಲುಗಳನ್ನು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಉದಾ. ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX I. ೨೪೯. ಪು. ೨೩೮ ; ಅದೇ ೧೫೯. ಪು. ೧೪೬, ಅದೇ, ೨೩೪ ಪು. ೨೪೦ ; ಅದೇ, ೨೫೩, ಪು. ೨೬೬ ; ಅದೇ ೨೨೫ ಪು. ೨೨೯ ; ಅದೇ ೮೮, ಪು.೮೫ ; ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XV ೨೩೦ ಪು. ೨೮೨ ; ಕೆ.ಐ. IV-I ಪು. ೧೧ ; ಕೆ.ಐ. II ೧೬ ಪು. ೬೮-೭೦ ; ಸೌ.ಇಂ.ಇ.XV ೧೦೨ ಪು. ೧೬೨.

74 ಎ.ಕ. IV ಪು. ೬೦

75 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. IX-ಭಾಗ-I ೭೭ ಪು. ೪೬ ; ಎ.ಇ. III ಪು. ೨೩೦-೩ ; ಎ.ಆರ್.ಐ.ಇ. ೧೯೫೩-೫೪ ಪು. ೪೯

76 ಎ.ಇ. XVI ಪು. ೩೪

77 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XVIII ೧೪೬ ಪು. ೧೮೯ : ಅದೇ IX ಭಾಗ ೨೬೬ ಪು. ೨೯೭ ; ಅದೇ IX ಪು. ೧೬೫

78 ಸೌ.ಇಂ.ಇ. XX ೮೩ ಪು. ೧೦೪-೦೬

೨. ಕಮ್ಮ ಮತ್ತರಿನ ಉಪಘಟಕವಾಗಿದ್ದು ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರ ಶಾಸನದ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ೧ ಕಮ್ಮ=೦.೧೬೬ ಎಕರೆಗೆ ಸಮ.

೩. ಈ ಶಾಸನದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಂಡ 'ಮತ್ತರ್'ನ ಆಧುನಿಕ ಮೌಲ್ಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ, ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಳತೆಗೋಲನ್ನು ಬಳಸಿ ನೀಡಿರುವ ದಾನಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಿಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಎಂಬುದನ್ನು ಇತರೇ ಶಾಸನಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

೪. ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣದ ಅಳತೆಗೋಲುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ನೀಡಿರುವ ದಾನಗಳ ಆಧುನಿಕ ಭೂಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದರೂ ಅಸಾಧ್ಯವೇನಲ್ಲ.

೫. ವಿವಿಧ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಅಳತೆಗೋಲುಗಳ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಪಟ್ಟಿ ರಚಿಸಿ, ಅಳತೆಗೋಲುಗಳ ನಡುವೆ ಇರುವ ಸಾಮ್ಯತೆ ಗುರುತಿಸಿ, ಭೂಮಾಪನಾ ಸೂತ್ರ ಒಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಗೊಂಡು, 'ಮತ್ತರ್'ನ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕತೆ ಇತ್ತೇ ? ಅಥವಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿತ್ತೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಖಚಿತ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ.

೬. ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೧೨೩ರ ಲಕ್ಷ್ಮೇಶ್ವರದ ಈ ಶಾಸನ ಅರ್ಧ ಶತಮಾನದಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಪ್ರಕಟಗೊಂಡಿದ್ದರೂ,[79] 'ಮತ್ತರ್'ಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಅಂಶವನ್ನು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದಿರುವುದನ್ನು ವೀಕ್ಷಿಸಿದಾಗ ಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಿಶೀಲನೆ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂದು ಯಾರಿಗಾದರೂ ಅನಿಸದೆ ಇರದು. ಈ ಮಾದರಿಯ ಅಧ್ಯಯನ ನಡೆಸುವಲ್ಲಿ, ವಿಷಯಾನುಸಾರ ಸೂಚಿ ಸಿದ್ಧ ಪಡಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿದ್ದು, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ.

೭. ಬಾದಾಮಿ ಚಲುಕ್ಯರ ಕಾಲದ ಕ್ರಿ.ಶ. ೬೫೦ರ ಕುರುಗೋಡಿನ ಕತ್ತೆಬಂಡೆ ಶಾಸನ[80] ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಅಳತೆ ಗೋಲಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಪ್ರಾತಿನಿಧಿಕ ಸುಳಿವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ.

೮. ಅಪ್ರಕಟಿತ ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರಕಟನೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ.

೯. ಶಾಸನೋಕ್ತ ವಿವರಗಳ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಮಾಜದ ವಿವಿಧ ರಂಗಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚಲ್ಲುವಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ ಪರಿವೀಕ್ಷಣೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇತಿಹಾಸದ ವಿವಿಧ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಿರುವ ವಿದ್ವಾಂಸರ ನಡುವೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಸಂಪರ್ಕ ಸೇತುವಿನ ಕೊರತೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಶಾಸನ ಶೋಧ, ಸಂಗ್ರಹ, ಪ್ರಕಟನೆ, ಅಧ್ಯಯನ ಹಾಗೂ ನಿರೂಪಣೆಗಳ ನಡುವೆ ಸಮನ್ವಯ ಏರ್ಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

---

79 ಎ.ಆರ್.ಸೌ.ಇ.ಎ. ೧೯೩೫-೩೯ ಶಾಸನ ಸಂಖ್ಯೆ ೨೬

80 ೧೯೮೩ ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೆ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯ ಇದ್ದರೂ ೧೯೯೦ರ ವರೆಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಕುರುಗೋಡಿಗೆ ಹೋಗಲಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದಿನಾಂಕ ೨೬-೮-೯೦ ರಂದು ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆಂದು ಕುರುಗೋಡಿಗೆ ಹೋದಾಗ ನನ್ನ ಅನುಮಾನ ನಿಜವಾಯಿತು. ಅಳತೆಗೋಲಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಇದರ ಶೋಧದೊಂದಿಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಅಳತೆಗೋಲುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಅಳತೆಗೋಲು ಇದೆಂಬ ಮಹತ್ವದ ಅಂಶ ನನಗೆ ಮುದ ನೀಡಿದೆ.